

DOSSIER PER A L'ALUMNAT

Nucli Antic

SORTIDA

CADA PEDRA AL SEU TEMPS

Itineraris pel Patrimoni Històric de Cornellà de Llobregat

FINAL D'ITINERARI

Col·lecció "Itineraris pel Patrimoni Històric de Cornellà de Llobregat"

**Quadern núm. 1:
CADA PEDRA AL SEU TEMPS.
NUCLI ANTIC**

Educació Secundària Obligatòria.

Aquests materials han estat realitzats per:
TRAST S.L.

Documentació, Restauració i Difusió

per encàrrec del:

**Departament de Patrimoni Cultural de
l'Ajuntament de Cornellà de Llobregat**

Equip d'autors:

Montse Casanovas i Anna Plans

Correcció i Normalització Lingüística:

Isabel Ortega Rion i Jordi Castells-Cambray

Fotografia:

El Taller.

**Arxiu Històric Municipal de Cornellà
i TRAST S.L.**

*Disseny gràfic, maquetació, il·lustració, i
impressió:*

Hexel Anzeigen

Imprès en paper 100% reciclat

Edició revisada [Setembre 2012]:

Ajuntament de Cornellà de Llobregat

Pl. de l'Església, 1

08940 Cornellà de Llobregat

Tel. 93 377 02 12

Fax 93 377 89 00

1.1. El Castell	p. 5
1.2. El Castell	p. 6
2.1. Masia de Can Vallhonrat	p. 7
2.2. Masia de Can Vallhonrat	p. 8
3. Columnes Preromàniques	p. 9
4. Plaça dels Enamorats	p. 10
5.1. Plaça de l'Església i troballes arqueològiques	p. 11
5.2. Plaça de l'Església i troballes arqueològiques	p. 12
6. Masia de Can Maragall	p. 14
7.1. Escola Anselm Clavé	p. 15
7.2. Escola Anselm Clavé	p. 16
8. Rambla Anselm Clavé	p. 17
9. Plaça de Lluís Companys i cases dels jornalers	p. 18
10. Centre Catalanista "L'Avenç"	p. 19
11. Cinema Titan	p. 20
QUADRE CRONOLÒGIC	p. 21
TERMINOLOGÍA de SUPORT	p. 22
PLÀNOL DEL NUCLI ANTIC DE CORNELLÀ. ANYS VINT	p. 24
PLÀNOL DEL NUCLI ANTIC DE CORNELLÀ. ACTUALITAT	p. 25

1.1. El Castell

Podeu prendre notes de la introducció.

Característiques geogràfiques:	
S. III-V	Època romana...
S. VI-IX	La cristianització es produí aviat...
S. X – XIII	...
S. XIV-XV	...
S. XVI	...
S. XVII	...
S. XVIII	...
S. XIX-XX	...

Mireu-vos els dos plànols atentament i compareu-los:
 En el dossier teniu un quadre amb la llista de tots els punts d'aturada en un costat i els diferents segles a la part de dalt.
 A mesura que avanceu en el recorregut obtindreu o descobrireu informació sobre cada punt.

A classe: ompliu el quadre cronològic de l'itinerari indicant:

- moment de la construcció**
- cada remodelació soferta**
- destrucció, si n'hi ha hagut**
- nova construcció**

INFORMACIÓ

És l'únic edifici medieval que es conserva a Cornellà.
 Va ser la propietat més extensa del terme, els seus propietaris sempre van tenir una forta presència en la vida col·lectiva. Llogaven terres, establien masies, recaptaven tributs i altres drets senyorials. El castell era el centre d'una gran propietat agrícola i lloc on es centralitzaven les collites.
 Al llarg de la història ha tingut diferents usos:

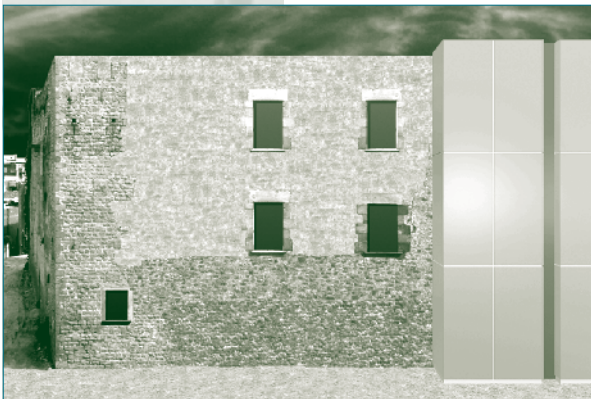
- Segle XIII, la formació del castell com a explotació agrària
- Segle XV, ús militar
- Segle XVI, residència dels propietaris
- Segle XVIII, explotació agrària
- Segle XX i XXI, dependències municipals

1.2. El Castell

Observeu les façanes del castell i assenyalau amb fletxes la ubicació dels elements arquitectònics de la llista (podeu consultar la terminologia de suport):

- torres
- espitllera
- carreu
- merlets
- finestra geminada
- galeria
- matacans

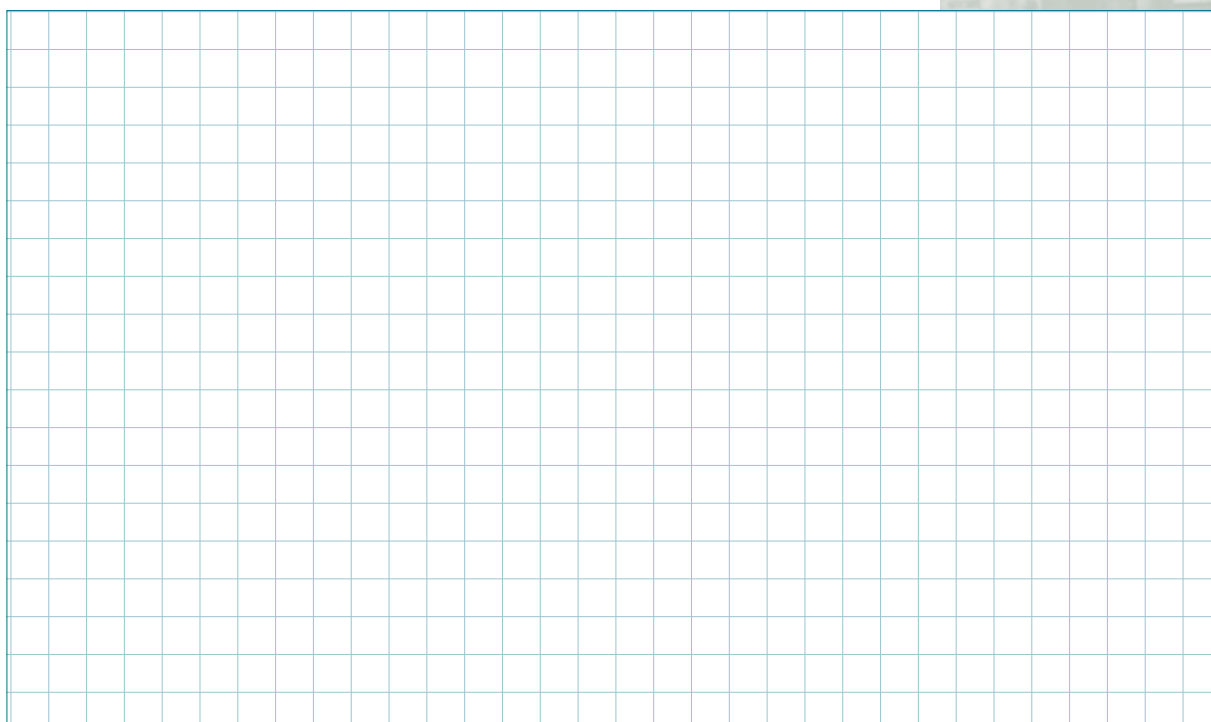
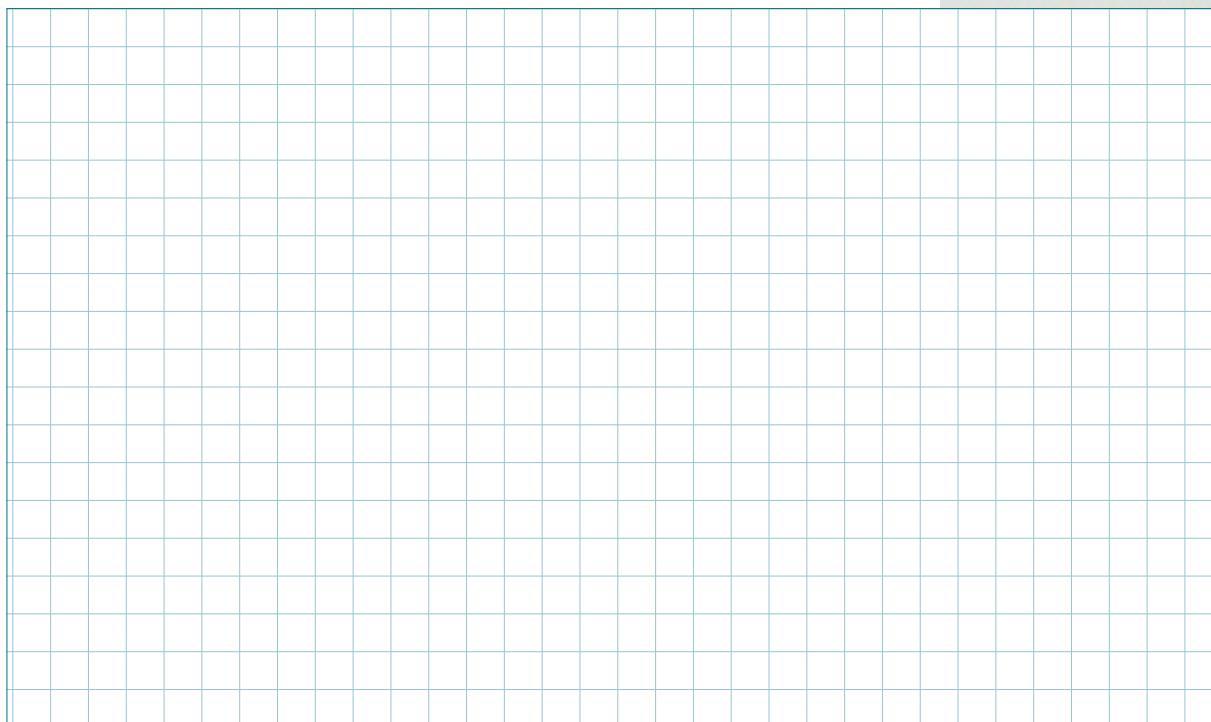

Orienteu correctament els dos plànols -l'antic i l'actual- i ubiqueu-hi aquest edifici.

2.1. Masia de Can Vallhonrat

Observeu i dibuixeu les dues façanes de Can Vallhonrat damunt de les quadrícules. Fixeu-vos en els eixos de simetria. Assenyalau damunt del vostre dibuix els elements arquitectònics originals.

2.2. Masia de Can Vallhonrat

A classe: ompliu el quadre cronològic de l'itinerari

INFORMACIÓ

Masia del segle XVII, és un testimoni molt reformat de la vida agrària que havia predominat a Cornellà durant molt de temps. Entre els segles XVIII i XIX, quan els senyors del castell venien a Cornellà vivien en aquesta masia.

El 1989 l'Ajuntament hi va fer una intervenció arquitectònica important que modificà les restes de l'edifici original per a instal·lar-hi dependències municipals.

A classe: observeu la fotografia antiga i el dibuix de Can Vallhonrat. Intenteu reconstruir mentalment el seu aspecte i el seu entorn. Expliqueu en 15 línies quina és la vostra opinió sobre aquesta intervenció arquitectònica i urbanística i, si ho creieu convenient, feu una nova proposta.

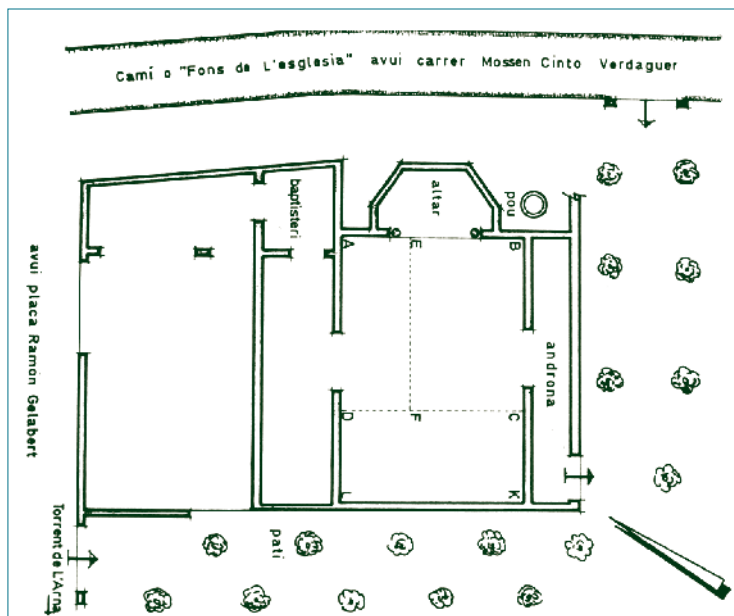

3. Columnes Preromàniques

Observeu la planta de l'antiga basílica i ubiqueu-hi les dues columnes que avui veieu a la porta de l'Ajuntament.

A classe: assenyalau els següents termes en aquesta fotografia (Podeu consultar la terminologia de suport)

base, **capitell,** **fust.**

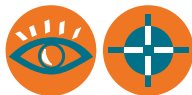
A classe: ompliu el quadre cronològic de l'itinerari.

INFORMACIÓ

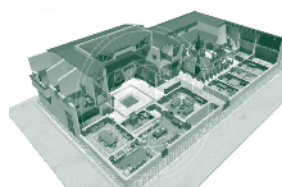
Columnes preromàniques, de finals del s. X, són un testimoni de l'ampliació de l'antiga basílica paleocristiana ubicada en aquest lloc. Sostenien l'arc triomfal situat davant l'altar major i foren descobertes el 1928 al fer unes obres a l'edifici de l'antic Ajuntament. La basílica es construeix sobre les restes d'una antiga construcció romana propera a la vil·la, que sabem que existia en aquesta mateixa zona, possiblement unes termes (és molt probable que la forma poligonal de l'absis vingui definida per aquesta antiga funció).

Aquesta seria doncs la primera església cristiana de Cornellà i va fer la funció d'església parroquial fins a la construcció d'un nou temple romànic al segle XI.

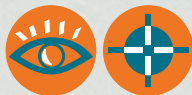
5.1. Plaça de l'Església i troballes arqueològiques

Observeu la zona excavada i ubiqueu amb fletxes els elements dels diferents períodes històrics que han existit en aquest indret: d'època romana (s. II dC), medieval (s XII-XV), moderna (s. XVIII) i Edat Contemporània (s. XIX).

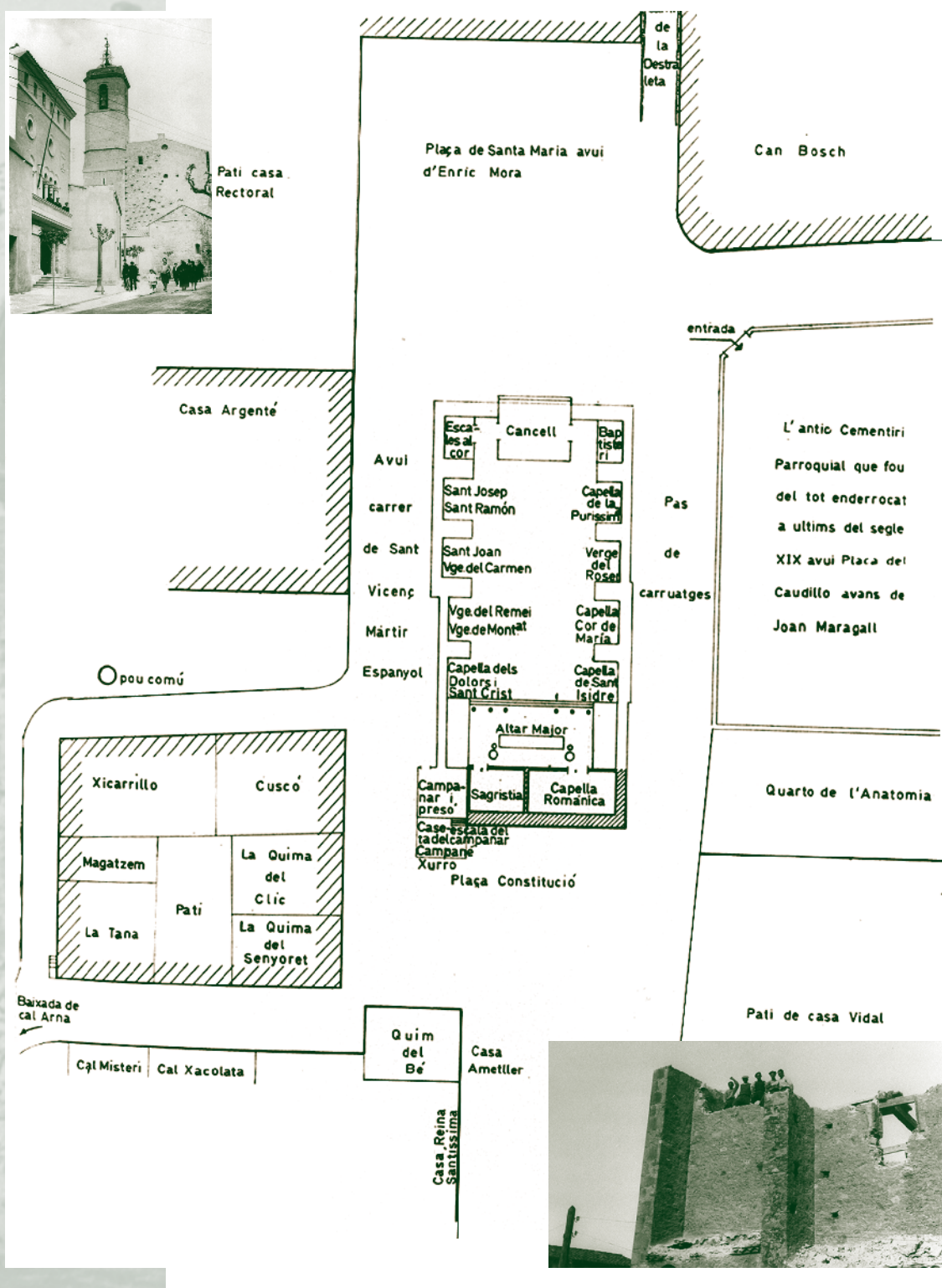
5.2. Plaça de l'Església i troballes arqueològiques

Orienteu correctament el plànol esquemàtic i ubiqueu oralment el cementiri.

Pati casa Rectoral

5.2. Plaça de l'Església i troballes arqueològiques

A classe: ompli el quadre cronològic de l'itinerari.

INFORMACIÓ

A l'entorn d'aquest lloc es va començar a poblar Cornellà: és el primer nucli habitat del terme. Les restes romanes i medievals trobades en aquest indret ens indiquen que va ser el lloc habitat pels romans i posteriorment, amb la cristianització, el primer nucli d'habitants en època medieval.

Al voltant de l'Església de Santa Maria s'han trobat restes arqueològiques de diversos moments històrics:

- D'època romana (s. II dC) s'han trobat restes que ens indiquen la localització d'una vil·la romana dedicada a l'explotació agrària.
- D'època medieval (s. XII-XV) s'han localitzat: trams de murs, de paviments, sitges i fonaments de l'església del s. XV.
- D'època moderna (s. XVIII) la resta dels fonaments del campanar del segle XVIII.
- Restes de l'Edat Contemporània (s. XIX): trams de murs incorporats al conjunt parroquial i una fossa comuna situada al costat de la base del campanar.

Les esglésies

La capella romànica del s. XII

Al s. XI, amb la repoblació i les concessions de les terres en emfiteusi, la població augmentava i l'església ampliada al s. X es va fer insuficient per acollir tota la població. Decideixen construir un nou temple, d'estil romànic, en el lloc on hi ha l'església de Santa Maria. Aquesta església s'acaba a mitjan segle XII.

L'antiga església del segle XV

Aquesta nova església es construeix en més de 300 anys, al llarg dels segles XVI, XVII i XVIII, la construcció es va fer tan lentament a causa de l'escassa disponibilitat de recursos. El nou temple es construeix sobre les runes de l'antiga vil·la romana.

Tant l'església romànica del s. XI com la que es construeix en el segle XVI estan orientades al revés que l'actual i són d'unes dimensions més petites. La façana principal donava a la rectoria i allà es situava la plaça de la vila. Al costat hi havia l'antic cementiri de la ciutat, que el 1885 es trasllada més amunt de la via del tren, en el que avui és el barri del Pedró.

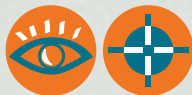
A finals del segle XVIII s'acaba de construir el campanar i es dona per acabada la construcció del temple. Durant la guerra civil s'enderrocarà parcialment l'església i s'utilitzarà com a magatzem pel Comitè Revolucionari i s'executarà el rector.

L'església actual

Finalitzada la guerra es fa l'enderroc total de l'església i el 1940 es comença a construir la nova església. El moment històric, amb el franquisme com a vencedor de la guerra i un estat presidit per l'Església Catòlica, demana un edifici de presència i dimensions importants en aquest lloc de la ciutat. La façana principal està situada a la part de llevant, al contrari de les esglésies anteriors.

6. Masia de Can Maragall

Ubiqueu aquest edifici en els plànols antic i actual de Cornellà.

A classe: ompliu el quadre cronològic de l'itinerari.

INFORMACIÓ

Masia del s. XIII que sofrí reformes importants al s. XVIII i que va ser considerada una de les propietats agrícoles més rellevants de Cornellà. Al s. XIII els Senyors del Castell hi van establir un pagès de Cornellà amb la condició que hi construís una casa. El nom actual de la casa està relacionat amb el poeta Joan Maragall, que venia a estiuejar. La seva família en va ser la propietària durant uns anys.

7.1. Escola Anselm Clavé

Observeu aquest edifici tal com és ara i, damunt de la fotografia antiga, marqueu els principals canvis que ha sofert.

A classe: ompliu el quadre cronològic de l'itinerari.

INFORMACIÓ

L'any 1921 es van inaugurar les primeres escoles públiques de Cornellà.

A principis del segle XX l'escolaritat a Cornellà es concentrava bàsicament en centres privats i escoles religioses sense cap altra opció d'ensenyament.

Aquest edifici es construeix amb l'ajut i la col·laboració de tot el poble. Actualment l'edifici ha sofert transformacions però continua sent una Escola Municipal.

7.2. Escola Anselm Clavé

Ompliu el quadre següent a partir de la informació que us dona el monitor. Marqueu amb una creu la resposta correcta.

	sí	no
Els nens i les nenes anaven a la mateixa escola		
Anaven junts a la classe		
Feien activitats extraescolars		
Estudiaven idiomes (anglès)		
Quan es va fundar l'escola J. Anselm Clavé era una Escola Pública		

Ompliu el quadre següent amb la informació actual i observeu les diferències amb el passat.

	abans, el 1921	actualment
Escoles Públiques a Cornellà		
Nombre de nens per aula	de 35 a 40/ 50 per a 2 mestres	
Distribució de l'escola	nens i nenes en ales diferents i espais comunitaris al centre	
Horari	8.30h - 12h i 14.30h a 17.30h	
Edat d'escolarització	de 6 a 12 anys a partir dels 12 anys el batxillerat	
Mètodes d'aprenentatge	Memorització de la lliçó del dia	

8. Rambla Anselm Clavé

A classe: ompliu el quadre cronològic de l'itinerari.

INFORMACIÓ

L'obertura de la Rambla és un exemple del creixement urbanístic de principis del segle XX i és un dels carrers que tanca la configuració del barri centre. En la decoració de les seves façanes trobem mostres dels estils artístics de principi de segle XX .

Observeu aquesta façana i les seves característiques estètiques.

9. Plaça de Lluís Companys i cases dels jornalers

Observeu el gravat, ubiqueu aquesta plaça al plànol antic i compareu-lo amb l'actual.

Carrer del Marbre, cases de jornalers del s. XVIII

Al fons del carrer es poden veure un grup de cases velles que són un testimoni de les cases habitades pels jornalers.

Aquests comencen a viure en aquestes petites casetes, de propietat o de lloguer, que van poblant aquesta zona de la ciutat. Al s. XVIII són casetes petites de 25 a 30m², al segle XIX, s'unificaran dues o tres casetes i se'n farà una de sola.

Als anys 70 s'enderrocaran les cases de jornalers que hi havia al voltant del mercat.

A classe: ompliu el quadre cronològic de l'itinerari.

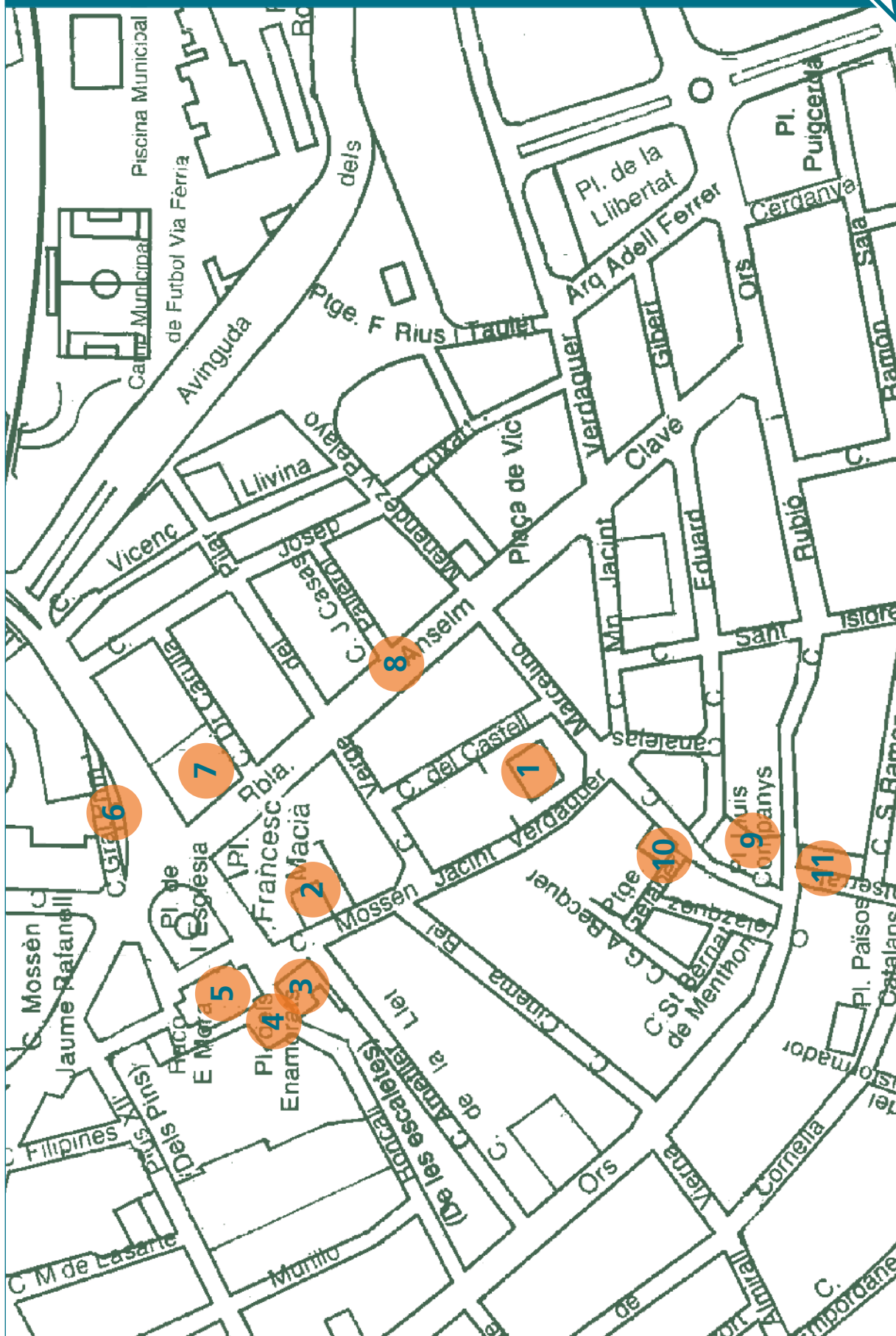
i INFORMACIÓ

Aquesta zona va ser testimoni de la ubicació al s. XVI, d'un Hostal. L'arribada de la immigració francesa que venia a treballar la terra va provocar la seva creació. Al s. XVIII, amb la millora que es produeix al món agrari, els masovers necessiten mà d'obra i torna a venir una onada important d'immigració, es construeixen les casetes per als jornalers i creix definitivament aquesta zona. També es construeix un nou Hostal, que farà funcions del Comú de Cornellà (nom amb què es coneixia el govern municipal antic i la presó).

PLÀNOL DEL NUCLI ANTIC DE CORNELLÀ. ACTUALITAT

Itinerari històric pel nucli antic ■ Educació Secundària Obligatòria ■ Dossier per a l'aturne

Ajuntament de
Cornellà de Llobregat

Diputació
Barcelona
xarxa de municipis